

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2015 roku Sąd Rejonowy w Płocku w sprawie z powództwa (...) S. M., H. M., (...) Spółki Jawnej z siedzibą w P. przeciwko G. P. o zapłatę zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 15.508,33 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 6 marca 2014 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 3.193 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 2.417 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (wyrok k. 37).

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana, zaskarżając go w całości.

Skarżąca zarzuciła wyrokowi:

1. naruszenie art. 227 k.p.c. oraz art. 232 zd. 2 k.p.c. polegające na zaniechaniu przez Sąd Rejonowy przeprowadzenia postępowania dowodowego, w tym dowodu z przesłuchania stron zawnioskowanego przez pozwaną,
2. naruszenie art. 5 k.p.c. polegające na zaniechaniu przez Sąd Rejonowy udzielenia pozwanej działającej bez profesjonalnej pełnomocnika niezbędnych pouczeń co do czynności procesowej, co doprowadziło do niezgłoszenia przez pozwaną wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego grafologa, które to uchybienie skutkowało niewyjaśnieniem okoliczności faktycznych mających podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy,
3. naruszenie art. 359 k.c. polegające na zasądzeniu za okres od 10.10.2014 r. do 3.12.2014 r. ustawowych odsetek w wysokości niedozwolonej – ponad 12 % w stosunku rocznym.

Na tej podstawie skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania (apelacja k. 49-49a).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Przed przystąpieniem do analizy treści środka zaskarżenia, należy zaznaczyć, że Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i jako trafnie i prawidłowo ocenione oraz logicznie wywiedzione ze zgromadzonego materiału dowodowego, przyjmuje za własne.

Nietrafny okazał się zarzut naruszenia przepisów postępowania, t. j. art. 227 k.p.c. oraz art. 232 zd. 2 k.p.c., które w ocenie skarżącej miało polegać na zaniechaniu przez Sąd Rejonowy przeprowadzenia postępowania dowodowego, w tym dowodu z przesłuchania stron zawnioskowanego przez pozwaną.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd I instancji w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a ze zgromadzonego materiału dowodowego wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym.

W rozpoznawanej sprawie zebrany w sprawie materiał dowodowy wykazał w sposób wystarczający istnienie roszczenia zarówno co do zasady, jak i wysokości. Sąd I instancji dokonując ustaleń dotyczących zawarcia umowy i jej wykonania przez powoda, słusznie oparł się na przedstawionej w sprawie fakturze VAT nr (...) z dnia 19 lutego 2014 roku na kwotę 15.508,33 zł, która była opatrzona podpisem w formie nazwiska pozwanej. Pozwana kwestionując autentyczność podpisu, powinna zgłosić inicjatywę dowodową, którą podważyłaby domniemanie prawdziwości oświadczenia. Jak słusznie wskazał Sąd I instancji zgodnie z treścią art. 253 k.p.c., to na pozwanej spoczywał obowiązek obalenia domniemania, że zawarte w fakturze oświadczenie podpisane jej nazwiskiem od niej pochodzi. Pozwana nie zgłosiła natomiast żadnego dowodu, którym skutecznie dałoby się wykazać, że podpis na fakturze był podrobiony i od niej nie pochodził.

Wbrew zarzutom skarżącej na rozprawie w dniu 13 kwietnia 2015 roku Sąd Rejonowy dopuścił dowód z przesłuchania pozwanej na okoliczność braku zawarcia i wykonania umowy, który podlegał swobodnej ocenie dowodowej zgodnie z dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Rejonowy prawidłowo jednak uznał, że do obalenia konieczny byłby dowód, który świadczyłby o sfalszowaniu podpisu i nie wystarczą w tym zakresie zeznania pozwanej, nie mające żadnego odzwierciedlenia w pozostałym materiale dowodowym. Z uwagi na wymagane wiadomości specjalne w zakresie ustalenia autentyczności podpisu na dokumencie, za taki dowód uznać należałoby dowód z opinii biegłego grafologa, którego jednak pozwana wbrew ciężarowi dowodowemu z art. 6 k.c. nie zgłosiła.

Wskazać należy, że o tym, czy między stronami sporu doszło do zawarcia i wykonania umowy sprzedaży wyszczególnionych w spornych fakturach towarów Sąd mógł orzec jedynie w oparciu o dowody zaprezentowane w sprawie. W sprawach cywilnych rzeczą sądu nie jest zarządzenie dochodzeń w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie ani też sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 KPC) spoczywa na stronie, która wywodzi z tych faktów skutki prawne (art. 6 k.c.) (por. m.in. wyr. SN z 17.12.1996 r., I CKU 45/96, Legalis z glosą A. Zielińskiego).

Nie zasługiwał na uwzględnienie również zarzut naruszenia art. 5 k.p.c. poprzez zaniechanie udzielenia pozwanej działającej bez profesjonalnej pełnomocnika przez Sąd Rejonowy niezbędnych pouczeń co do czynności procesowej, co skutkowało niezgłoszeniem przez pozwaną wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego grafologa.

Podkreślenia wymaga, że aby w sposób prawidłowy stosować powołany przepis art. 5 k.p.c. należy odczytywać go w kontekście zasady równouprawnienia stron w procesie i uczestników w postępowaniu nieprocesowym, której daje wyraz. Zasada ta polega na tym, że każda ze stron ma zapewnione w procesie równe prawa, a więc możliwość korzystania z jednakowych środków obrony, możliwość przedstawienia twierdzeń i dowodów, korzystania ze środków odwoławczych i innych środków zaskarżenia. Sąd korzystając z tego przepisu, powinien mieć na uwadze jego cel, a więc gwarancję zachowania zasady równouprawnienia stron. W zależności od konkretnych okoliczności celowi temu może służyć udzielanie stronie niereprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika pouczeń co do czynności procesowych i ich skutków w razie istnienia ku temu uzasadnionej potrzeby. Trzeba mieć jednak na uwadze, że działanie sądu z urzędu może również z drugiej strony prowadzić do naruszenia prawa do bezstronnego sądu i odpowiadającego mu obowiązku przestrzegania zasady równego traktowania stron. Powołanie dowodu przez sąd z urzędu może być korzystne dla jednej ze stron, niekorzystne natomiast dla strony przeciwnej. Przestrzegając zasady równości stron, sąd musi jednak przestrzegać również zasady kontradiktoryjności (pod warunkiem że chodzi o powoływanie dowodów), stosownie do której strona może m.in. przedstawiać dowody i wypowiadać się co do powołania dowodów przez przeciwnika (art. 210 § 1). Sąd powinien zatem dbać o to, aby każda ze stron z możliwości tej skorzystała. Jest to lepszy sposób wykrycia prawdy w procesie niż powoływanie dowodów z urzędu (por. wyrok SN z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 175/00, OSP 2001, z. 7-8, poz. 1160).

Pouczeń dokonuje sąd (lub - stosownie do fazy postępowania - przewodniczący) w każdej instancji, ale tylko w razie uzasadnionej potrzeby. Dotyczą one dokonywanych przez strony czynności procesowych, a w szczególności czasu, miejsca i sposobu ich dokonywania, skutków prawnych tych czynności oraz zaniechań w ich zakresie. Pouczenia związane są z dopuszczalnością dokonywania pewnych czynności procesowych na danym stadium postępowania.

Na gruncie orzecznictwa sądowego prezentuje się utrwalone stanowisko, zgodnie z którym wynikająca z art. 5 powinność sądu udzielania wskazówek tylko w uzasadnionych przypadkach zachodzi wtedy, kiedy strona z uwagi na swoją nieporadność, brak dostatecznej znajomości prawa i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych. Udzielenie pouczenia ma zapobiec wówczas nierówności między podmiotami postępowania, nie może natomiast naruszać bezstronności sądu. Jeżeli natomiast powód, pomimo swojej niepełnosprawności, wykazał w postępowaniu

aktywność, a także znajomość prawa w stopniu wskazującym na umiejętne popieranie powództwa, to zarzut uchybienia przepisom art. 5 i 212, zawarty w skardze kasacyjnej, należy uznać za niezasadny (por. wyroki SN: z dnia 18 sierpnia 2009 r., I UK 74/09, LEX nr 530693; z dnia 11 października 2007 r., IV CSK 174/07, LEX nr 438145; z dnia 2 lutego 2011 r., I UK 293/10, LEX nr 811821). Z drugiej strony możliwość udzielania przez sąd stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych oraz pouczenia ich o skutkach prawnych tych czynności i skutkach zaniedbań nie może być rozumiana jako obowiązek zastępowania inicjatywy dowodowej stron czy też obowiązek pouczeń w sytuacji, gdy ochrona praw procesowych tego nie wymaga. Dotyczy to w szczególności zachowań strony przy podejmowaniu czynności oczywiście zrozumiałych dla każdego (por. wyrok SN z dnia 11 października 2000 r., II UKN 33/00, OSNP 2002, nr 10, poz. 251, oraz wyrok SN z dnia 9 lutego 2000 r., III CKN 590/98, LEX nr 52775). Przy czym zaznaczyć trzeba, że art. 5 k.p.c. wprowadza możliwość pouczeń stron wyłącznie co do czynności procesowych, udzielane pouczenia nie mogą w żadnym razie dotyczyć kwestii merytorycznych ani takich czynności, które w istocie zawierają poradę prawną co do sposobu prowadzenia procesu (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 14 czerwca 2012 r., VI ACa 173/12, LEX nr 1312119).

W rozpoznawanej sprawie istota sporu nie sprowadzała się do oceny kwestii prawnych, lecz do dokonania ustaleń faktycznych, czy między stronami doszło do zawarcia umowy i jej wykonania przez powoda. Kluczową kwestię w sporze stanowiła kwestia autentyczności podpisu pozwanej na fakturze, z której powód wywodził roszczenie. Nie była to więc sprawa skomplikowana także pod względem faktycznym. W ocenie Sądu Okręgowego w sprawie nie zachodziła uzasadniona potrzeba udzielenia pouczenia pozwanej o możliwości złożenia wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność braku autentyczności podpisu. Pozwana w postępowaniu sądowym wykazała się adekwatną do stanu sprawy aktywnością procesową, podejmując w ramach obrony samodzielnie czynności procesowe i formułując argumentację za poparciem swojego stanowiska. Z formułowanych przez pozwaną pism procesowych, w szczególności zarzutów zawartych w sprzeciwie od nakazu zapłaty, wynika znajomość istoty sprawy i świadomość okoliczności mających wpływ na ocenę powództwa. Brak jest zatem podstaw do przyjęcia, że pozwana nie miała możliwości samodzielnego zgłoszenia inicjatywy dowodowej celem wykazania braku autentyczności podpisu. Podkreślić trzeba, że Sąd Rejonowy zachował niezbędne gwarancję ochrony praw strony i prawidłowości prowadzonego postępowania poprzez pouczenie pozwanej wraz z doręczeniem nakazu zapłaty o obowiązku przedstawienia w sprzeciwie od nakazu zapłaty m.in. zarzutów, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, oraz okoliczności faktycznych i dowodów na ich poparcie (por. art. 503 § 1 k.p.c.).

Za bezzasadny uznać należało również zarzut naruszenia art. 359 k.c. poprzez zasądzenie odsetek ustawowych za okres od 10.10.2014 r. do 3.12.2014 r. w niedozwolonej wysokości, t. j. powyżej maksymalnej dopuszczalnej wysokości 12 %.

Wskazać trzeba, że ustalenie wysokości odsetek następuje z reguły wraz z nałożeniem obowiązku ich zapłaty, a więc mocą czynności prawnej, w przepisie prawnym albo w orzeczeniu sądu lub decyzji innego właściwego organu, wydanych na podstawie przepisu szczególnego. Jeżeli jednak wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe, stanowi art. 359 § 2 k.c.

Zgodnie z przepisem art. 359 § 3 k.c. obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 roku odsetki ustawowe określane były rozporządzeniem Rady Ministrów. Na podstawie § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz. U. Nr 220, poz. 1434) w spornym okresie od dnia 10.10.2014 r. do dnia 3.12.2014 r. wynosiły one 13% w stosunku rocznym.

Odrębną kategorię od ustawowych odsetek stanowią odsetki maksymalne, które określa przepis art. 359 § 21 k.c., stanowiąc, że maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Zważywszy na wskazane w art. 359 § 1 k.c. źródła odsetek, ustawodawca wyraźnie ogranicza zastosowanie przepisów o odsetkach maksymalnych wyłącznie do odsetek wynikających z czynności prawnej, a więc przepisy art. 359 § 2¹–2³ nie znajdują zastosowania do odsetek wynikających z ustawy, jak przykładowo odsetki z tytułu opóźnienia (art. 481 k.c.).

Sąd Rejonowy zasądzając odsetki ustawowe za opóźnienie od należności głównej nie dopuścił się naruszenia prawa materialnego. Sąd określił kwotę główną oraz okres, za jaki odsetki ustawowe przysługują, t. j. od dnia 6 marca 2014 roku do dnia zapłaty bez wskazania ich wysokości, która została uregulowana w obowiązujących powszechnie przepisach prawa.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Wynagrodzenie pełnomocnika powoda zostało ustalone na podstawie § 2 ust. 1 i 2 i § 12 ust.1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 490).